

Seletuskiri haridus- ja teadusministri käskkirja „Toetuse andmise tingimuste kehtestamine tegevuse „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine (TAHE)“ eelnõu juurde

1. SISSEJUHATUS JA EESMÄRK

Käskkirja kehtestatakse perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse § 10 lõike 2 (edaspidi ÜSS2021_2027) alusel.

Käskkirja eelnõu ja seletuskirja koostasid Haridus- ja Teadusministeeriumi (HTM) kõrghariduspoliitika ja elukestva õppe osakonna juhataja Margus Haidak (tel 735 0151, margus.haidak@hm.ee), täiskasvanuhariduse valdkonna juht Ena Drenkhan (tel 735 0110, ena.drenkhan@hm.ee), täiskasvanuhariduse valdkonna programmijuht Kairi Lõuk (tel 735 0209, kairi.louk@hm.ee), täiskasvanuhariduse valdkonna peaekspert Annaliisa Toom (tel 735 4074, Annaliisa.toom@hm.ee), strateegia- ja finantsosakonna välisvahendite juht Inge Oopkaup (tel 735 0279, inge.oopkaup@hm.ee), välisvahendite nõunik Ragne Hoff (tel 735 0306, ragne.hoff@hm.ee) ja strateegilise planeerimise valdkonna peaekspert Meelis Aunap (tel 735 0105, meelis.aunap@hm.ee).

Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti on kontrollinud Haridus- ja Teadusministeeriumi õiguspoliitika osakonna õigusnõunik Kadi Mölder (tel 735 0234, kadi.molder@hm.ee).

Eelnõu väljatöötamisse kaasati ja arendustegevuste vajadusi arutati lisaks HTMi erinevatele valdkondadele ka mittetatsionaarse üldharidusõppe pakujate esindajatega, viidi läbi küsitlusi ja intervjuusid nii pedagoogilise ja tugipersonali kui õppijatega.

Toetuse andmise eesmärk on soodustada madala haridustasemega (põhi- või keskhariduseta või põhiharidusega, aga erialase hariduseta) täiskasvanute naasmist tasemeõppesse ning toetada õpingute lõpetamiseni jõudmist. Selle saavutamiseks pakutakse sihtrühmale paindlikke õppimisvõimalusi, laiemat õpivalikut ja tugiteenuseid. Paindlikud õppimisvõimalused ning tõhus nõustamis- ja tugisüsteem on võtmetähtsusega, et parandada hariduse kättesaadavust ja ligipääsetavust madala haridustasemega täiskasvanutele.

Oluline on suurendada ka täiskasvanutele mittetatsionaarset tasemeõpet pakkuvate õppeasutuste töötajate võimekust tegeleda põhi- või keskhariduseta täiskasvanutega, kes vajavad erilist tähelepanu ning tuge haridussüsteemi naasmisel. Vajalike pädevuste ja ressursside olemasolul saavad õppeasutused pakkuda õppijate vajadustele vastavaid õppimisvõimalusi ning tugiteenuseid. See võimaldab täiskasvanutel kohandada oma õppimisgraafikut ja -viisi vastavalt oma elukorraldusele ja vajadustele ning saavutada edukalt hariduslikke eesmärke.

Toetuse laiem eesmärk on parandada hariduslikke võimalusi täiskasvanuhariduse valdkonnas. Raha kasutatakse jätkusuutlike muutuste loomiseks haridussüsteemis, mis võimaldavad täiskasvanutel paremini integreeruda ja edu saavutada haridustee jätkamisel.

Tegevuse taust ja vajalikkuse põhjendus

Eestis on probleemiks suur madala haridustasemega täiskasvanute osakaal. 2025. aasta 1. jaanuari seisuga oli 25-64-aastaste seas keskhariduseta inimesi 86 498. Kui arvestada juurde

20-24-aastased täiskasvanud, läheneb madala haridustasemega täiskasvanute hulk 100 000-le (99 476). Madala haridustasemega inimeste osakaal on eriti kõrge vanuserühmas 20-24 (19%).

Tabel 1. Eesti elanike arv ja haridustase, seis 1.01.2025, mehed ja naised

	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	Kokku
Kokku	68294	67753	88157	108672	100437	94159	93392	83706	86295	790865
Põhiharidus või madalam	12978	10535	12029	15358	13802	14258	9644	5461	5411	99476
Madala haridustasemega elanike osakaal vanuserühmas, %	19,00%	15,55%	13,64%	14,13%	13,74%	15,14%	10,33%	6,52%	6,27%	12,58%

Allikas: RV0231U: VÄHEMALT 15-AASTASED HARIDUSE, SOO, VANUSRÜHMA JA MAAKONNA JÄRGI, 1. JAANUAR. Statistika andmebaas

Keskhariduseta ja õpinguid mitte jätkavate 18-24 aastaste noorte osakaal on viimastel aastatel taas tõusule pöördunud, 2020. aastal oli see näitaja 8,5%, 2024. aastal 11%. Enam on mitteõppivaid madala haridusega mehi 13,3% kui naisi 8,6%. Noorte meeste loobumine edasiõppimisest süvendab soolist ebavõrdsust hariduses.

Keskhariduseta inimeste suur arv on probleemne mitmes aspektis. Varakult haridustee poolelijättnud täiskasvanud on ebasoodsas positsioonis nii tööturul kui ka elukestvas õppes osalemisel. Põhi- või keskhariduseta inimeste töötuse määr on võrreldes kõigi 25-64-aastastega suurim ja tööjõus osalemise määr madalaim, samuti palgatase. PIAAC uuringu andmetel on Eestis keskhariduseta inimeste palk keskharidusega inimestest 15% väiksem, keskhariduse ja kõrgharidusega inimeste palgavahe omakorda 42% ([OECD Education at Glance 2025](#)).

Uuringud näitavad ka vanemate haridustaseme mõju laste haridusele. Pooleli jäänud haridusteedega vanema laps katkestab tõenäolisemalt oma õpingud ning jõuab väiksema tõenäosusega erialase hariduseni. Eestis jõuab kõrghariduse omandamiseni vaid 17% noortest, kelle vanematel ei olnud keskharidust, jäädes alla OECD keskmisele, mis on 26% ([OECD Education at Glance 2025](#)). Negatiivne mõju on seega pikaajalisem ja laiem kui vaid poolelijäänud haridusega täiskasvanule endale. Eestis on madala haridustasemega kuni seitsmeaastaste laste vanemate osakaal Järva, Valga, Viljandi ja Lääne-Viru maakonnas üle veerandi lapsevanematest (26–29%), väikseim osakaal on Tallinnas (9%) ja Harjumaal 12% ([Täiskasvanuhariduse prioriteetsed sihtrühmad maakonniti](#), Statistikaamet 2020).

2025. aasta 1. jaanuari seisuga oli 25-64-aastaste seas 120 094 täiskasvanut, kellel on üldkeskharidus, aga puudub erialane haridus. Erialase hariduseta inimesed on samuti tööturul ebasoodsamas positsioonis, kuna neil pole spetsiifilisi oskusi, mida tööandjad nõuavad ning on raskem leida stabiilset ja hästi tasustatud tööd. Sarnaselt madalama haridustasemega inimestega on erialase hariduseta inimestel on tihti väiksem sissetulek, mis võib viia suurema sotsiaalse ja majandusliku ebavõrdsuseni. Neil on keerulisem kohaneda töömaailma muutustega, mis võib pikemas perspektiivis suurendada töötuse riski ja vähendada majanduslikku stabiilsust.

Elanike haritusel ja omandatud haridusel on oluline mõju riigi kui terviku majanduse konkurentsivõimele. Eesti rakendusuuringute keskuse Centar uuring õpingute ebaõnnestumise kuludest Eestis (Anspal jt 2011)¹ tõi välja, et: „varane õpingute katkestamine toob kaasa kulusid või vähendab tulusid nii üksikindiviidil (madalamad palgatulud, kehvemad tervisenäitajad) kui ühiskonnal laiemalt, olgu seda siis läbi otseste rahaliste kulude

(saamatajäävad maksud, kõrgemad sotsiaalkindlustuskulud) või üldisema heaolu vähenemise kaudu (rohkem kuritegevust, vähem kodanikuaktiivsust). ...ka ühiskondlikust vaatenurgast on oluline tegeleda madala haridustasemega täiskasvanute ülesleidmise ja õppesse suunamisega, et hiljem vähem kulutada sotsiaal- ja töötutoetustele ning -teenustele. Iga õpitud aasta tähendab paremaid oskusi, paremat majanduslikku toimetulekut, paremat tervist ja suuremat usaldust inimeste vahel ja ühiskonnas laiemalt.“

Haridusvaldkonna arengukavas 2035. a on eesmärkideks seatud paindlikud õpivõimalused kvaliteetse hariduse kättesaadavus ja toetatud õpe, et vähendada õppest väljalangemist ja katkestamist ning rakendada maksimaalselt iga inimese potentsiaali. On oluline jõuda haridustee katkestanud täiskasvanuteni ning tagada sihtrühma õppima toomist toetav ja ligipääsetav õpikeskkond ning luua juba õppesse asunutele kõik eeldused õppe edukaks lõpetamiseks. Väljalangevus mittestatsionaarsest õppest on oluliselt suurem kui statsionaarsest õppest. On tavapärane, kui täiskasvanud õppija, kellele õppimine ei ole põhitegevuseks, jõuab lõpetamiseni alles teisel või kolmandal katsel.

Madala haridustasemega täiskasvanud on heterogeenne sihtrühm, kes vajavad õpingute alustamiseks ja edukaks jätkamiseks mitmesuguseid toetavaid lahendusi. 2023. aastal sidusrühmadega peetud aruteludes toodi välja, et õppijate püsimist koolis toetaksid eelkõige järgmised tegurid:

1. **Paindlikud õppevormid:** Täiskasvanud õppijad hindavad e-õppe ja hübriidõppe võimalusi, mis võimaldavad neil tasakaalustada töö- ja pereelu õppimisega. Paindlikkus õppeaegade ja -vormide osas aitaks neil säilitada motivatsiooni ja osaleda õppetöös järjepidevalt.
2. **Tugiteenused ja -tegevused õppes püsimiseks:** Täiskasvanud õppijad vajavad sageli täiendavat abi ja juhendamist. Psühholoogiline ning õpitee nõustamine, sisseelamisprogrammid, lisa- ja tasanduskursused, õpioskuste koolitused, lisakonsultatsioonid on olulised toetusvormid.
3. **Valikainete valimise võimalus:** Kui õppijatel on võimalik valida aineid vastavalt oma huvidele ja eesmärkidele, on nad motiveeritumad õpingutega jätkama.
4. **Kaasaegne ja kohandatud õppevara:** Õppevahendid, mis on ajakohased ja kohandatud erinevate õppijate vajadustele, annavad täiskasvanud õppijatele enesekindlust ning toetavad õppeprotsessi.

Madala haridustasemega täiskasvanutele mittestatsionaarset üldharidusõpet pakkuvatel õppeasutustel on vaja võtta kasutusele lisameetmeid ja tegevusi, et jõuda haridustee katkestanud täiskasvanuteni, kes on valmis õpingute juurde tagasi pöörduma ja neid toetada õpingute jooksul, et nad jõuaksid õpingute eduka lõpetamiseni. Õppeasutused saavad kujundada sobiliku valiku tegevusi, lähtudes oma piirkonna täiskasvanud õppijate vajadustest ja eripäradest, arvestades ka õppeasutuse enda võimalusi ja arenguvajadusi. Rahastamisega luuakse õppeasutustele võimalus teha vajalikke tegevusi põhi- või keskhariiduseta täiskasvanute aktiveerimiseks ja õppesse toomiseks, õppimist toetavate tingimuste loomiseks täiskasvanute õppes hoidmiseks ja õpingute lõpetamiseks ning edasiõppimiseks.

Teisalt on oluline luua kogu riigis ühtsetel alustel toimiv täiskasvanute sisseastumis- ja õppenõustamissüsteem, mis arvestab iga õppija individuaalseid vajadusi ja võimalusi. Keskelt koordineeritult on vajalik arendada täiskasvanute õpetamisega tegeleva personali kompetentse, et tagada ühtlane ettevalmistatus. Olulisimad on täiskasvanute koolitamise (andragoogilised)

sh eripedagoogilised kompetentsid. Lisaks koolitustele on üks viis selleks osapoolte omavahelise koostöö ja kogemuste vahetuse ergutamine.

2. EELNÕU SISU JA VÖRDLEV ANALÜÜS

Käskkirja lisa, millega kehtestatakse toetuse andmise tingimused, koosneb 15 punktist.

Punktis 1 kirjeldatakse toetuse andmise tingimuste reguleerimisala, seoseid Ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021- 2027 poliitikaeesmärkidega ning Riigikogu poolt 12. mail 2021. a vastu võetud „Riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ strateegiliste sihtidega, toetuse andmise eesmärgi ning defineeritakse peamised mõisted.

Käskkirjaga reguleeritakse Haridus- ja noorteprogrammi ja ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava meetmete nimekirja meetme 21.4.6.1 „Õpivõimalused ja hariduse korraldus“ oleva sekkumise „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine“ elluviimiseks toetuse andmist.

Sekkumise rahastamisega Euroopa Sotsiaalfondist+ aidatakse kaasa ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskava perioodiks 2021-2027 poliitikaeesmärgi 4. „Sotsiaalsem Eesti“ erieesmärgi „Edendada elukestvat õpet, eelkõige kõigile kättesaadavaid paindlikke oskuste täiendamise ja ümberõppe võimalusi, võttes arvesse ettevõtlus- ja digioskusi, paremini prognoosida muutusi ja uusi vajalikke oskusi tööturu vajaduste põhjal, hõlbustada karjäärialaseid üleminekuid ning soodustada ametialast liikuvust“ saavutamisele“.

TAT-is kasutatakse järgmisi **mõisted**:

Madala haridustasemega täiskasvanuteks loetakse põhi- või keskhariduseta täiskasvanuid vanuses 19+.

Mittestatsionaarne õpe on üldhariduses täiskasvanud õppijatele suunatud õpe, kus õppetundide kõrval on võrreldes statsionaarse õppega suurem osakaal iseseisval õppimisel. Kutseõppes loetakse mittestatsionaarseks õppeks selline õpe, kus õpilase iseseisev töö moodustab üle poole õppekavajärgsest õpingute mahust.

Õppeasutusteks on täiskasvanud õppijatele mittestatsionaarset üldharidusõpet pakuvad õppeasutused. Määrav ei ole õppeasutuse omandivorm, tegemist võib olla nii riigi, kohaliku omavalitsuse omandis kui eraomandis oleva õppeasutusega. Samuti ei ole määrav õppeasutuse ülesannete järgne liigitus, sest mittestatsionaarset üldharidusõpet pakuvad ka osad kutseõppeasutused.

Punktis 2 kirjeldatakse tegevusi TAT eesmärkide ja tulemuste saavutamiseks.

Toetatavad tegevused jagunevad kaheks - keskselt koordineeritud ja õppeasutuses ellu viidavateks tegevusteks.

2.1. Strateegilised arendustegevused

Keskselt koordineeritud strateegiliste arendustegevustega kaudu tuuakse tähelepanu alla ja määratletakse hariduskeskuste kontseptsioonis madala haridustasemega täiskasvanute

õpirajad, täiskasvanute õppenõustamissüsteem ning tugevdatakse koolide võimekust pakkuda individuaalset tuge ja nõustamist ning täiskasvanud õppijatele sobiv ja tõhus hariduse omandamine.

Arendustegevused on suunatud kõikidele partneriks olevatele õppeasutustele ning loodavad juhend- ja infomaterjalid, koolitused jm tegevused on samad õppeasutuse üleselt. Spetsiifiliselt ühe õppeasutuse vajadusest lähtuvaid koolitusi, materjale jne selle tegevuse alt ei rahastata, õppeasutustel on võimalus selliseid spetsiifilisi koolitusi jm ellu viia tegevuse 2.2. raames.

2.1.1. Katkenud haridustega täiskasvanute individuaalsete õpiradade ja õppenõustamissüsteemi kontseptsiooni loomine ning rakendamine

Haridusvaldkonna suured reformid nagu koolikohustusliku ea pikendamine, hariduskeskuste loomine, koolivõrgu korrastamine mõjutavad otseselt ka madalama haridustasemega täiskasvanute õpivõimalusi. Kui koolivõrku on efektiivsem, loob see paremad tingimused täiskasvanutele, kes soovivad tagasi haridussüsteemi naasta. Hariduskeskuste loomine loob täiendavaid võimalusi keskhariduseta täiskasvanutele haridussüsteemi naasmiseks aidates vähendada nende osakaalu, ja pakub paremaid õppimisvõimalusi täiskasvanud õppijatele. Hariduskeskus on õppeasutus või õppeasutuste konsortsium, mis pakub piirkonnas põhikooli järgset tasemeõpet sh statsionaarset ja mittestatsionaarset üldharidusõpet, kutseharidust, ettevalmistavat õpet ning täiend- ja ümberõppe koolitusi.

Hariduskeskuste toimemudeli väljatöötamisel vajab noorte õpiteede kõrval tähelepanu ka täiskasvanute sihtrühm. Selleks toetatakse tegevusi, mis aitavad määratleda täiskasvanute õpiteid ning kujundada vastavat kontseptsiooni. Koostöös õppeasutuste, kohalike omavalitsuste, Eesti Töötukassa, valdkondlike ekspertide ning teiste osapooltega töötatakse välja hariduskeskuste vaates 19+ vanuses madalama haridustasemega täiskasvanute õpiteed.

Tegevuste osana luuakse kontseptsioon 19+ täiskasvanute õpitee nõustamise põhimõtete ja rakendamise kohta. Selle eesmärk on süsteemne ja järjepidev lähenemine, mis aitab täiskasvanud õppijatel oma haridusteed paremini kavandada ja jätkata. Nõustamise protsess toetab täiskasvanute õppijaid hariduslike eesmärkide seadmisel, õppimise ja tööelu tasakaalu leidmisel ning muudes haridusalastes küsimustes. Õpitee nõustamise kontseptsioon on raamistik, mis toetab koolisest nõustamisprotsessi ja loob suunised selle kohta, kuidas täiskasvanud õppijaid kõige paremini aidata. Õpitee nõustamine peab olema osa laiemast tugisüsteemist, kuhu kuuluvad karjäärinõustamine, psühholoogiline tugi ja vajadusel sotsiaalteenused. Õpitee nõustamine lähtub iga õppija individuaalsusest, tema vajadustest, senisest kogemusest ja eesmärkidest. Vajalik on tagada järjepidev nõustamine kogu õpitee vältel – sisseastumisest kuni lõpetamiseni ja siduda see ka tulevaste töövõimalustega

Kontseptsiooni loomiseks kaastakse ja kogutakse sisendit sihtrühmadelt ja ekspertidelt, kasutades sobivaid koostöövorme (seminarid, töötoad, kogemuste vahetus, sh rahvusvaheliselt jmt). Selle rakendamiseks viiakse läbi teavitustegevusi laiemale avalikkusele, vajadusel koostatakse õppeasutustele juhendmaterjale, täiskasvanutele õpitee visuaale ja interaktiivseid tööriistu, mis aitavad täiskasvanutel mõista ja planeerida oma õpiteed, valides sobiva tee

erinevate õppeliikide ja õppevormide vahel. Koolitatakse ja nõustatakse õppeasutuste personali õpitee nõustamise rakendamisel.

Õppimiskohustuslikule noorele, kes ei omanda keskharidust või kutseharidust, on tagatud võimalus osaleda ettevalmistavas õppes, mille käigus toetatakse õpilast enese tundmaõppimisel ja valikuvõimaluste mõistmisel ning tagatakse valmisolek õpingute ja tööeluga seotud otsuste tegemiseks ja elluviimiseks. Madala haridustasemega täiskasvanud vajavad samuti tuge õpioskuste arendamiseks ning õpivalikute tegemiseks, ettevalmistav õpe ei ole neile aga kättesaadav (piiratud ligipääs alla 26-aastastele täiskasvanutele vabade kohtade olemasolul). Töötaval või perekohustustega täiskasvanule ei pruugi sobida ettevalmistava õppe suur maht (üks õppeaasta). Tegevuse käigus töötatakse välja just madalama haridusega täiskasvanutele sobilikud koolitused või mikrokvalifikatsioonid (nn ettevalmistav õpe täiskasvanutele), mida õppeasutused saavad rakendada tegevuse 2.2. raames.

2.1.2. Õppeasutuste personali andragoogiliste kompetentside tõstmine ja võrgustikutöö arendamine

Tegevuse kaudu panustatakse täiskasvanute õpetajate sh kutseõpetajate, tugispetsialistide, õppeasutuste juhtide ja juhendajate kompetentside arendamisse. Fookuses on erinevad täiskasvanute koolitamisega seotud kompetentside arendamine sh andragoogiliste ja eripedagoogiliste pädevuste.

Andragoogiliste oskuste arendamine keskendub täiskasvanute õppimise eripäradele ning tõhusatele õpetamisstrateegiatele, mis soodustavad täiskasvanud õppijate motiveerimist ja kaasamist, samuti õppe personaliseerimist. Koolitused, seminarid või õppepäevad võivad hõlmata selliseid teemasid nagu täiskasvanute õppimise psühholoogia, õppijakeskne õpetamine, kriitilise mõtlemise arendamine ning refleksiooni ja kogemusõppe rakendamine õppeprotsessis, ainetunnis põhi- ja üldoskuste (lõimitud) arendamine, AI- rakendamine täiskasvanute õppes jm. Õppe personaliseerimise teemal käsitletakse muuhulgas nii digitaalsete lahenduste kasutamist individualiseeritud õppes kui ka õppijate vajaduste hindamise ja neile vastamise parimaid praktikaid.

Eripedagoogika valdkonnas keskendutakse täiskasvanute erivajaduste mõistmisele ja toetamisele. Koolituste, seminaride ja õppepäevade kaudu tutvustatakse selliseid teemasid nagu ATH, autismispektrihäire, düsgraafia ja „vaikivate õppijate“ toetamine. Rahastatavad koolitused, seminarid või õppepäevad suurendavad teadlikkust ja annavad praktilisi tööriistu, et mõista ja individuaalselt toetada erinevate õpivajadustega õppijaid. Oluline on ka oskus toetada nii õppijate kui õpetajate endi vaimset tervist.

Täiskasvanud õppijate tõhusaks toetamiseks õppesse naasmisel ja õppes püsimiseks luuakse koostöövõrgustikud, mis hõlmavad aineõpetajaid, tugispetsialiste, õppeasutuste juhte ning teisi osapooli. Koostöövõrgustike tegevuse raames ühtlustatakse täiskasvanute mittestatsionaarse üldhariduseõppe sisseastumistingimusi ja korrastatakse täiskasvanud õppijatele suunatud õppevara, et tagada selle vastavus õppijate vajadustele ning õppeprotsessi eesmärkidele. Ühiselt kaardistatakse, missugused õppematerjalid on olemas, lepatakse kokku prioriteetsed

teemavaldkonnad, kus õppe- ja juhendmaterjale on vajalik uuendada ja luuakse uusi õppe- ja juhendmaterjale.

Korraldatakse, seminare ja töötubasid, kus jagatakse kogemusi, mille kaudu saab arendada oma oskusi ja õppida teistelt liikmetelt sh on võimalik näiteks mentorluse korras pakkuda tuge vähem kogenud võrgustiku liikmetele.

Tegevuse 2.1. elluviijaks on Harno. Tegevuse rahastamisel kasutatakse nii otseseid personalikulusid kui ka personalikuludelt arvestatavat 40% seatud eesmärkide saavutamiseks vajalike tegevuste katteks, nt analüüside, koolituste tellimiseks, võrgustikutegevusteks jne.

2.2. Õppeasutuste elluviidavad arendustegevused katkenud haridusteedga täiskasvanute õppesse asumise ja õppes püsimise toetamiseks, õppe mitmekesistamiseks ja tugitegevuste pakkumiseks

Partnerina nimetatud õppeasutused viivad läbi laia valikut tegevusi madala haridusega täiskasvanute informeerimiseks, aktiveerimiseks, nõustamiseks ja õppe mitmekesistamiseks, paindlikumaks muutmiseks ning õppes püsimise toetamiseks. Iga õppeasutus koostab oma tegevuskava ja viib selle ellu. Kõik kavandatud tegevused peavad toetama õppimist ja aitama vähendada väljalangemise riski. Iga tegevuskavas toodud tegevus pakub erinevaid toetusmehhanisme, mis aitavad õppijatel tulla toime õpingutega, säilitada motivatsiooni ja keskenduda oma eesmärkidele. Kui neid rakendatakse õigeaegselt ja süsteemselt, on neil suur mõju õppes püsimise tagamisel.

Madala haridusega täiskasvanute sihtrühmale suunatud tegevused.

Madala haridustasemega täiskasvanuid **teavitatakse** tasemeõppe võimalustest, parandatakse info kättesaadavust ja arusaadavust, aidates täiskasvanutel leida endale sobivaimad õppimisvõimalused. Teavitamine on oluline, et täiskasvanud teaksid olemasolevatest õppimisvõimalustest ja tugiteenustest ning saaksid teha teadlikke otsuseid haridussüsteemi naasmise kohta.

Õpitee nõustamise pakkumise aitab täiskasvanutel tuvastada oma õppimisvõimalusi, määratleda eesmärged ja saada tuge oma haridusteel.

Õpioskuste arendamine on suunatud täiskasvanud õppijate õppimisvõimekuse parandamisele. Tegevuse raames korraldatakse koolitusi ja seminare, mis keskenduvad erinevatele õpioskustele nagu ajaplaneerimine, õppimistehnikad, märkmete tegemine, enesehindamine ja probleemide lahendamine. Need koolitused varustavad õppijaid praktiliste oskustega, mis aitavad neil paremini õppetöös toime tulla. Tegevuse raames võidakse pakkuda juurdepääsu erinevatele õppematerjalidele või veebiressurssidele, mis toetavad õppijate õpioskuste arendamist. Toetatakse õppijaid individuaalsete õpistrateegiate väljatöötamisel ja rakendamisel, võttes arvesse nende isiklikke õpieesmärged ja õppimisstiile.

Pakutakse lisa- ja tasanduskursusi, mis on mõeldud teadmiste lünkade täitmiseks ja võrdsete võimaluste tagamiseks. Kursused on suunatud peamiselt põhiainete nagu matemaatika ja eesti keele täiendavale õpetamisele, mis on olulised eduka õppeprotsessi jaoks. Eelnevad

selgitatakse välja iga teadmiste tase, millest lähtuvalt koostatakse tema individuaalne õpitee, mis mh hõlmab ka lisa- ja tasanduskursuseid. Vajadusel pakutakse ka eesti keele koolitusi, mis on eriti olulised muu emakeelega õppijatele, kuna aitavad neil paremini integreeruda haridussüsteemi ja ühiskonda üldisemalt. Lisaks keeleoskuse arendamisele aitavad kursused suurendada õppijate akadeemilist võimekust, parandades nende võimet õppida ja suhelda eesti keeles.

Kutsevaliku koolituste ja/või mikrokvalifikatsioonide läbiviimine. Õppeasutused pakuvad tegevuse 2.1.1. raames valminud koolitusi või/ja mikrokvalifikatsiooniprogramme (nn ettevalmistav õpe täiskasvanutele) madala haridusetasemega täiskasvanutele, kes vajavad õpitee valikute tegemisel põhjalikumalt õpivalikute tutvustamist ja tuge või ka põhi- ja üldoskuste osas järeleaitamist. Koolituse või mikrokvalifikatsiooni läbimine ühe õppeasutuse juures ei tähenda kohustust õppima asuda selle õppeasutuse õppijana.

Sisseelamiskursuste pakkumine. Sisseelamiskursused on olulised täiskasvanud õppijatele, kes alustavad uues koolikeskkonnas õpinguid, aidates neil kiiremini kohaneda ja leida endale sobivad toetusmehhanismid. Need kursused tutvustavad kooli õppekeskkonda, juhatades õppijad sisse kooli igapäevasesse toimimisse. Lisaks sellele soodustavad sisseelamiskursused õppijate omavahelist suhtlust ja tutvumist, aidates luua ühtekuuluvustunnet ja toetavat õpikogukonda. See on oluline samm, mis loob tugeva aluse edasiseks õppeprotsessiks, kus õppijad tunnevad end toetatuna. Kohanemisperioodi sujuv läbimine mängib olulist rolli õppijate enesekindluse ja motivatsiooni tõstmisel. Kui õppijad tunnevad end õppeprotsessi algusest saadik toetatult ja teavad, kust leida vajalikku abi, on neil suurem tõenäosus jätkata õpinguid edukalt ning need lõpetada. Sisseelamiskursuste raames võidakse korraldada ka praktilisi tegevusi, et aidata õppijatel kiiremini koolikeskkonnaga kohaneda ning luua esimesed suhted nii kaasõppijate kui ka õpetajatega. See kõik aitab luua juba alguses positiivse õpikogemuse, mis omakorda toetab õppijate pikaajalist edukust koolis.

Supervisioon ja kovisioon. Supervisioon ja kovisioon on olulised tugitegevused, toetades täiskasvanud õppijate akadeemilist ja isiklikku arengut erinevates õppekontekstides. Supervisiooni käigus arutatakse juhendajate või spetsialistidega õppija individuaalset arengut, õppekava täitmist ja edusamme. Eesmärk on toetada õppijaid nende akadeemilises arengus pakkudes professionaalset juhendamist ja tagasisidet. Kovisioonide käigus saavad aga õppijad üksteiselt õppida ja motivatsiooni leida. Grupp õppijaid saab jagada oma kogemusi, mõtteid ja lahendada üheskoos õppimisega seotud väljakutseid. See koostöövorm soodustab õppijatevahelist suhtlemist, luues toetava õpikeskkonna. Grupitöö ja kogemuste jagamine aitab õppijatel tunda, et nad ei ole oma raskustega üksi.

Lisakonsultatsioonid hõlmavad individuaalseid või grupi nõustamissessioone, kus õppija saab kohtuda nõustaja või spetsialistiga üks-ühele või väikse grupiga, et arutada õppimise või õpetamisega seotud küsimusi.

Õppijatele suunatud ja nende omavaheline mentorlus. Mentorlus pakub individuaalset

juhendamist, praktilist nõu ja tuge kogenud mentorilt, aidates õppijatel saavutada oma eesmärgid ja tulla toime õppetöö raskustega. Mentorid annavad õppijatele väärtuslikku tagasisidet, julgustust aitamaks neil edukalt läbida õppeprotsessi. Mentor-mentee suhe aitab õppijatel arendada enesejuhtimisoskusi, mis on olulised nii õpingute kui ka edasise karjääri jaoks.

Õppe mitmekesistamine ja koostöö õppeasutuste vahel. Koostöös kutseõppeasutuste, ülikoolide või rakenduskõrgkoolidega pakutakse valikainete võimalusi, kursuseid ning kutse või osakutse omandamist. Pakutavad valikained ja -kursused võivad hõlmata üldiseid õppeaineid laiendavaid moduleid, lisaoskusi tutvustavaid valikaineid ning kutseõppe moduleid. Toetatakse kutse- ja üldhariduse suuremat lõimimist ning edendatakse koostööd teiste õppeasutustega, näiteks kutse- ja kõrgharidusõppega tutvumist ja ühiste kursuste korraldamist. Tegevuste raames on vajalik hinnata koostöö tulemusi ja tõhusust, võttes arvesse õppetulemusi, õppijate rahulolu ning õpetajate ja personali tagasisidet.

Õppekavaga seotud õppekäigud. Tegevuste raames toetatakse õppekava teemade või õppeainetega seotud õppekäike. Õppekäigud aitavad õppijatel omandada praktilisi teadmisi ja kogemusi väljaspool klassiruumi, laiendades nende arusaama õpitavast. Näiteks võib see hõlmata muuseumikülastusi, kunstinäituseid või ajaloolisi paiku, kus õppijad saavad otse silmitsi seista õpitava temaga. Õppekäigud võivad kaasata õppijaid kohaliku kogukonna ja ettevõtete külastamisse, et näidata, kuidas õpitavad teadmised ja oskused on seotud reaalse elu olukordadega.

Vaimse tervise edendamine ja säilitamine õpikeskkonnas. Õpikeskkonnas vaimse tervise edendamine ja säilitamine on samuti kriitilise tähtsusega. See võib hõlmata vaimse tervise nõustamist, tugigruppe ja muid toetusmeetmeid, mis aitavad õppijatel säilitada vaimset heaolu ja tulla toime õpingutega seotud stressiga. Terviklik lähenemine vaimsele tervisele tagab, et õppijad tunnevad end toetatuna ja saavad keskenduda oma akadeemilistele eesmärkidele ning suudavad õpingud edukalt lõpetada.

Edasise õpitee valiku toetamine koostöös erinevate õppeasutuste ja ettevõtetega. Tegevuste raames toetatakse õppijate haridusasutuste ja ettevõtete külastamist, ettevalmistuskursuste pakkumist ja muid sarnaseid tegevusi, et aidata täiskasvanud õppijatel teha teadlikke valikuid ja jätkata oma haridusteed. Selleks toetatakse karjäärinõustamist, juhendamist ning teabe jagamist, samuti korraldatakse koolide külastusi haridusasutustesse ja ettevõtetesse ning pakutakse ettevalmistuskursusi. Koolid võivad korraldada ülikoolide, rakenduskõrgkoolide ja kutseõppeasutuste külastusi ning osaleda haridus- ja töömessidel, et tutvustada õppijatele erinevaid õppevõimalusi. Ettevõtete külastamine võimaldab õppijatel saada praktilisi teadmisi ja kogemusi erinevate karjäärivõimaluste ning tööperspektiivide kohta. Koolid võivad pakkuda ettevalmistuskursusi, et aidata täiskasvanud õppijatel täita järgmise õppetaseme sisseastumiskriteeriume ja parandada oma akadeemilisi oskusi.

Toetatakse ka õppeasutustes õppe paindlikumaks muutmisele suunatud arendustegevusi, et õppetöö formaadid ja struktuurid pakuks täiskasvanud õppijatele võimalust õpet individuaalsete vajadustega sobivamaks kohendada.

Toetatakse **e- ja hübriidõppe arendamist**. Luuakse ja täiustatakse e- ja hübriidõppe lahendusi, mis võimaldavad õppijatel omandada teadmisi ja oskusi iseseisvalt veebipõhiselt või füüsilise ja veebipõhise õppe kombineerimisel. Samuti toetatakse hübriidõppe integreerimise võimekust. See võimaldab täiskasvanutel õppida distantsilt, muutes hariduse kättesaadavaks ka neile, kellel on piiratud võimalused traditsioonilises õppes osaleda. E-õpe, hübriidõpe ja ka veebipõhised õppekeskkonnad annavad õppijatele paindlikkuse õppida neile sobival ajal ja kohas, mis on eriti oluline töötavatele täiskasvanutele, lapsevanematele ja kaugemal elavatele õppijatele. E-õppe ja hübriidõppe juurutamine võimaldab ressursse paindlikumalt ja tõhusamalt kasutada. Vajadusel saab toetada ka tehnoloogilisi lahendusi, et liidestuda erinevate õppeinfosüsteemidega.

Punktis 3 kajastatakse TATi tulemused

Tegevuste elluviimist ja oodatavate tulemuste saavutamist mõõdetakse rakenduskava ja meetme nimekirja ning TAT spetsiifiliste näitajatega. Toetust saanud õppeasutused panustavad meetme 21.4.6.1. „Õpivõimalused ja hariduse korraldus“ sekkumise „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine“ rakenduskava ning meetmete nimekirja väljundnäitajasse: täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise tegevustes osalejate arv (näitaja kood PSO33) – sihttase 2029. aastaks 3200.

Meetme väljundnäitajaks on osalejate arv, kes on saanud otsest kasu täiskasvanute haridusse tagasitoomise tegevusest (tasanduskursused, nõustamisteenused ja muud tugiteenused jne) ning asunud õppima meetmesse kaasatud õppeasutustes. Kasusaaja on täiskasvanu vanuses 19+, kel on keskharidus ilma erialase hariduseta või keskharidusest madalam haridustase ja kes vastab järgmistele tingimustele: 1) ta osaleb vähemalt ühes õppeasutuse pakutavas tagasitoomise tegevuses ja tema osalemine on dokumenteeritud, 2) ta on asunud õppima või õpib meetme partneriks olevas õppeasutuses tasemeõppes ja peab olema osalenud tasemeõppes vähemalt kuus kuud (tõendab EHIse väljavõte). Kasusaajat arvestatakse üks kord.

Arvestatakse kumulatiivselt unikaalseid isikuid, keda on toetatud tegevustesse sisenemisel. Osalejate andmed kogutakse Sündmuste infosüsteemi (SIS) kaudu, mis võimaldab tagada näitajas raporteeritavate osalejate unikaalsuse nõude. Näitajas kajastatav sihtrühm: vanus vähemalt 19 aastat, ilma keskhariduseta. Näitaja mõõtmismetoodika, raporteerimise kord ning sihttaseme seadmise alused on kirjas perioodi 2021-2027 näitajate metoodikas (seire juhendi lisa). Iga partneriks oleva õppeasutuse tegevuskava tegevused peavad panustama antud väljundnäitaja täitmisel.

Tegevuse 2.1.1 tulemusena valmib 2027. aastaks valmib õpitee nõustamise kontseptsioon, mis sisaldab täiskasvanute nõustamist hariduskeskustes. Üleriikliku täiskasvanute õpitee nõustamise kontseptsiooni kujundamiseks on vajalik läbi viia õppijate vajaduste, teenuste,

pädevuste, süsteemi ja rahastuse analüüs, täiendada seda rahvusvahelise võrdluse ja seiresüsteemi hinnanguga, ning siduda tulemused hariduskeskuste rakendusmudeliga.

Kontseptsioonid põhinevad analüüsidel ja arvestavad rahvusvahelisi ning Eesti kogemusi. Kontseptsioonides esitatavad põhimõtted ja soovitusel on loodud tihedas koostöös ekspertide, erinevate osa- ja huvipooltega. Need aitavad kujundada selge arusaama õpiteedest ja nõustamisteenustest, mis toetavad haridustee katkestanud täiskasvanuid tõhusalt õppima naasmisel ning haridustee jätkamisel.

Lisaks õppijatele saab tegevustest märkimisväärset kasu ka õppeasutuste personal. Õpetajate ning tugispetsialistide pädevuste arendamine aitab parandada nende sisulist tööd meetme peamise sihtrühmaga. Koostöövõrgustike toetamine loob raamistik nende tegevuste elluviimiseks ja toetab konkreetseid sisutegevusi, nagu õppekorralduse või õppeprotsessi parendamine, samuti parimate praktikate ja õppematerjalide ning meetodikate jagamine. Kokkuvõttes aitavad tegevused luua aitavad madala haridustasemega täiskasvanutele luua paindlikuma, toetava ja kvaliteetsema õppekeskkonna. Tegevuse 2.1.2 tulemusena on koolitustel, mikrovalifikatsiooniõppes või arenguprogrammides osalenud 500 õpetajat, kes õpetavad 19+ täiskasvanuid mittestatsionaarses üldharidus- ja kutseõppes. EHIS andmetel oli partneriks kvalifitseeruvates õppeasutustes 2024/2025 õ-a 1152 üldhariduse õpetajat (õppeasutustes, kus pakutakse ka statsionaarset õpet, sisaldavad andmed ka statsionaarse õppe õpetajaid). TAT perioodil on võimalik ühel või teisel moel (koolitused, mikrovalifikatsiooniõpe, arenguprogrammid jne) oskusi arendada ca 45%-il nendest õpetajatest. Tulemusnäitajasse loetakse ka koolitusel osalenud tugispetsialistid ning kutseõppe õpetajad.

Tegevuse 2.2. tulemusena on tegevustesse kaasatud vähemalt 20 õppeasutust, kes on teavituse, tugi- ja nõustamistegevuste kaudu panustanud madala haridustasemega õppijate õppesse toomisse ning õppes püsimisse. EHIS andmetel on 26 mittestatsionaarset üldharidusõpet pakkuvat õppeasutust, kus viimase kolme õppeaasta keskmine 19+ vanuses õppijate arv on 25 ja enam. 2029. aastaks kaastakse TAT tegevuste elluviimisse 80% nendest, tagades tegevuste piisava ulatuse. Lisaks saavad tegevustes osaleda ja nimetatakse partneriteks ka kutseõppeasutused, mille baasil on kavas luua hariduskeskused.

Punktis 4 määratleb tegevuse rakendusasutusena Haridus- ja Noorteameti ning rakendusüksusena Riigi Tugiteenuste Keskuse.

Punktis 5 käsitletakse elluviijat ja partnereid.

Tegevusi viib elu Haridus- ja Noorteamet.

Tegevuses 2.1.1. on partneriks Haridus- ja Teadusministeerium. Tegevuses 2.2. osalevad partneritena õppeasutused, kes pakuvad 19+ täiskasvanutele mittestatsionaarset üldharidus- või kutseõpet.

Eesti hariduse infosüsteemi andmete väljavõtte alusel on leitud õppeaastate 2022/2023, 2023/2024 ning 2024/2025 19+ õppijate mittestatsionaarset üldharidusõpet ja tasemeõpet pakkuvate õppeasutuste keskmine õppijate arv. Partnerluse ettepanek tehakse kõigile

õppeasutustele, kelle puhul õppijate keskmine arv ületab 25 õppijat. Lisaks saavad partneriks olla mittestatsionaarsed õpet pakkuvad kutseõppeasutused, mis kavandavad ümberkujundamist hariduskeskusteks (toodud lisas 2).

Punktis 6 on nimetatud peamised sihtrühmad. Tegevuste sihtrühmadeks on madala haridustasemega ehk põhi- või keskhariduseta või põhiharidust omavad, aga erialase hariduseta täiskasvanud vanuses 19+ ning nendele õppe ja tugiteenuste pakkumises osalevad õpetajad, tugispetsialistid ja koolijuhid.

Punktis 7 sätestatakse tegevuste abikõlblikkuse periood. Abikõlblikud on tegevused, mis jäävad ajavahemikku 1. jaanuarist 2026 kuni 31. august 2029.

Punktis 8 määratletakse TATi eelarve.

Tegevuse „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine“ kogumaksumus on 12 767 051 eurot, millest EL toetuse osakaal on 67 % ehk 8 551 790 eurot ja riikliku kaasfinantseeringu osakaal 33% ehk 4 215 261 eurot.

	Kokku 2026-2029
Tegevus 2.1. personalikulud	572 286
Tegevus 2.2. personalikulud	8 547 000
40% personalikuludelt ülejäänud abikõlblike kulude katteks	3 647 714
Eelarve kokku	12 767 000

Tegevuse 2.1. personalikuludelt arvestatav 40% projekti ülejäänud abikõlblike kulude katteks on elluviija tegevuse rahastamiseks. Elluvijale on personalikuludeks arvestatud 2,5-3 ametikohta, mille hulka kuuluvad projektijuht, projekti arendusjuht ning projektispetsialist (koolituskoordinaator). Projektijuhi rolliks on lisaks üldjuhtimisele hangete läbiviimine ning partnerite juhtimine: tegevuskava kokkuleppimine, lepingute sõlmimine, tegevuste elluviimise nõustamine, aruandlus jmt. Projekti arendusjuhi koordineerida on täiskasvanute õppenõustamise ja hariduskeskustes 19+ täiskasvanute õpiteede kontseptsioonide loomine ja rakendamine sh vajadusel hangete ettevalmistamine. Projektispetsialisti ülesanne on kutsevaliku ja õpioskuste arendamisega kesksete koolituste ja mikrovalifikatsiooniprogrammide loomise organiseerimine ning koolituste ja võrgustikutegevuste koordineerimine (sh vajadusel hangete ettevalmistamine). Rakendusasutusele on personalikuludeks arvestatud üks ametikoht.

Tegevuse 2.2. raames partnerite tegevuste elluviimise personalikuludelt arvestatav 40% ülejäänud abikõlblike kulude katteks jagatakse järgmiselt: 25% õppeasutusele, 15% Haridus- ja Noorteametile. Harno loob 2,5-3 ametikohta tegevuse 2.1. elluviimiseks ja tegevuse 2.2. koordineerimiseks.

Õppeasutustele on õppijate arvu järgi arvestatud 0,5-1 ametikohta projektitegevuste juhtimiseks ning 0,2-2 ametikoha ulatuses personalikulu nõustaja, tugispetsialisti, õpetaja/koolitaja vm vajaliku personali jaoks sõltuvalt kooli suuruselt. Personalikulude

arvestuses on aluseks Haridussilma õpetajate 2024. a palgaandmed (keskmine munitsipaal- ja riigikoolide brutopalk ehk 2400 eurot).

Punktis 9 tuuakse välja tegevuste abikõlblikud ja abikõlbmatud kulud.

Tegevuste elluviimiseks vajalikud kulud on abikõlblikud vastavalt Vabariigi Valitsuse 12. mai 2022. a määruse nr 55 „Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakenduskavade vahendite andmise ja kasutamise üldised tingimused“ (edaspidi Ühendmäärus) §-dele 15 ja 16 ning käskkirjas sätestatud tingimustele. Abikõlblikud on otsesed personalikulud vastavalt ühendmääruse §-s 16 ja § 21 lõikele 3 ja ülejäänud abikõlblikud kulud 40% ulatuses abikõlblikest otsestest personalikuludest vastavalt ühendmääruse §-le 22. Abikõlbmatud on kõik ühendmääruse §-s 17 nimetatud kulud.

Punktis 10 käsitletakse toetuse maksmise tingimusi ja korda. Toetus makstakse välja tegelike kulude alusel vastavalt ühendmääruse §-dele 24-26, § 27 lõike 1 punktile 1 ja § 28 lõikele 4.

Punktis 11 määratletakse elluviija ja partneri kohustused.

Elluviija vastutab ühendmääruse § 10 ja § 11 alusel kehtestatud kohustuste täitmise eest. Lisaks sellele on elluviija kohustatud koostama igal aastal tegevuskava, esitama selle Haridus- ja Teadusministeeriumile ja viima ellu tegevused vastavalt koostatud tegevuskavale ning eelarvele. Elluviija on kohustatud esitama vahearuanded ja lõpparuande. Järgmise aasta tegevuskava tuleb koostada hiljemalt käesoleva aasta 20. novembriks. Elluviija esitab rakendusüksusele järgmise eelarveaasta väljamaksete prognoosi 15. jaanuariks. Esimese aasta väljamaksete prognoos tuleb esitada 15 tööpäeva jooksul TATi kinnitamisest

Partnerid koostavad ja esitavad elluviijale tegevuskava aastateks 2026-2029, mis peab sisaldama täiskasvanute tasemeharidusse tagasitoomise tegevustesse kaasatud osalejate arvu aastate lõikes kumulatiivselt. Vajadusel täpsustatakse tegevusekavas toodud tegevused igal aastal.

Punktis 12 selgitatakse aruandluse korda ja sisu.

Selles sätestatakse vahearuannete ja lõpparuande esitamise kohustus, tähtajad ning nende menetlemise kord. Korrapäraselt esitatud aruanded aitavad jälgida TAT tegevuste edenemist ja tulemuste saavutamist ning võimaldavad vajaduse korral juhtida tähelepanu vajakajäämistele ja teha tegevuste elluviimises õigeaegseid muudatusi.

Käsitletakse muuhulgas ESF+ tegevustes osalejate aruandlust. Elluviija on kohustatud tagama ESF+ vahenditest rahastatavates tegevustes osalejate kohta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) 2021/1057 artiklis 17 nimetatud ja I lisas loetletud ühiste väljund- ja tulemusnäitajate andmete kogumise, töötlemise ja rakendusüksusele esitamise vastavalt Perioodi 2021–2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvus- ja siseturvalisuspoliitika fondide rakendamise seaduse §19 lõikele 3. Andmekorje nõuded on täpsustatud Euroopa Komisjoni juhendites (https://ec.europa.eu/sfc/en/2021/support-ms/2021MNTEsf?qt_esf_faq=2#/) ning

siseriiklikus juhendis „Euroopa Sotsiaalfond+ tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2021–2027 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“.

Osalejate andmed tuleb esitada eelmääratletud (ala)tegevuste ja sihtgruppide kohta. Euroopa Komisjoni andmekorje nõuete täitmiseks kogub elluviija läbi Sündmuste Infosüsteemi (SIS – projektis osalevate isikute registreerimiseks ja andmekorjeks mõeldud e-keskkond) osalejatelt, kellele andmekorje kohustus kohaldub, isikuandmed vastavalt RM RO juhendile „Euroopa Sotsiaalfond+ tegevustes osalejate andmekorje juhend perioodi 2021–2027 struktuuritoetusi rakendavatele asutustele“. Osalejate andmekorje läbiviimine, sh esitamise tähtajad, andmekoosseis jne toimub vastavalt eelnimetatud juhendile ning Sündmuste Infosüsteemi juhendile ([Files - Riigi Tugiteenuste Keskus](#)).

Andmekorje rakendub järgmistele tegevusele 2.2 “Õppeasutuste elluviidavad arendustegevused katkenud haridusteega täiskasvanute õppesse asumise ja õppes püsimise toetamiseks, õppe mitmekesistamiseks ja tugitegevuste pakkumiseks“ tegevustes osalevad õppijad ning tegevusele 2.1.2. „Õppeasutuste personali andragoogiliste kompetentside tõstmine ja võrgustikutöö arendamine“ tegevustes (koolitused, mikro kvalifikatsiooniõpe) osalevad õpetajad, tugipersonal ja koolijuhid.

Punktis 13 määratletakse finantskorrektsiooni tegemise alused ja korra.

Finantskorrektsiooni otsus tehakse ja toetus nõutakse tagasi vastavalt ÜSS2021_2027 §-dele 28–30 ja ühendmääruse §-dele 37–39.

Punktis 14 käsitletakse vaiete menetlemist. Vaidemenetlus viiakse läbi vastavalt ÜSS2021_2027 §-dele 31 ja 32.

Punktis 15 käsitletakse tegevuste puutumust riigiabiga.

Riigiabi analüüs

Riigiabi reeglistiku eesmärk on välistada igasugune Euroopa Liidu (EL) siseturu kaitset kahjustav ja konkurentsi moonutav abi ettevõtjatele riigi poolt, mis on keelatud.

Riigiabi reguleerivad ELi õigusaktid ning siseriiklikul tasandil konkurentsiseaduses riigiabi peatükk (6. ptk). Vastavalt ELi toimimise lepingu (edaspidi ka ELTL) artikkel 107 lõikele 1 on igasugune liikmesriigi poolt või riigi ressurssidest ükskõik missugusel kujul antav abi, mis kahjustab või ähvardab kahjustada konkurentsi, soodustades teatud ettevõtjaid või teatud kaupade tootmist, ühisturuga kokkusobimatu niivõrd, kuivõrd see kahjustab liikmesriikide vahelist kaubandust.

Riigiabi hindamine järgmiste kriteeriumite alusel – kui need on üheaegselt täidetud, siis on tegemist riigiabiga:

- abi antakse sekkumisega riigi poolt või riigi ressurssidest;
- abi antakse ettevõtjale;
- abimeetmel on valikuline iseloom, st ta on suunatud teatud ettevõtjale, ettevõtjate kategooriale või teatud kaupade tootmiseks;
- abimeede annab abi saajale majandusliku eelise;

· abimeede moonutab või võib moonutada konkurentsi ja kahjustab kaubandust Euroopa Liidu riikide vahel.

Üksnes juhul, kui abi vastab kõigile kriteeriumile, on tegemist riigiabiga.

Kõigi tegevuste puhul antakse abi riigi poolt või riigi ressurssidest.

Riigiabiks loetakse vaid neid eeliseid, mis tulevad otseselt või kaudselt antud riigi ressurssidest. EL-i struktuurifondidest pärit vahendeid loetakse riigi vahenditeks juhul, kui riigi ametiasutusele on jäetud abi osutamisel teatud kaalutusõigus, nt abisaajate valikul. Toetuse andmise tingimustega elluviidavaid tegevusi rahastatakse Euroopa Sotsiaalfondist ning kaasfinantseeritakse riigieelarvest seega on tegu riigieelarveliste vahenditega. Käesoleval juhul on kriteerium täidetud.

Euroopa Kohtu praktika järgi tuleb ettevõtjateks lugeda kõiki üksusi, mis tegelevad majandustegevusega. Seejuures ei ole oluline nende üksuste õiguslik seisund ega rahastamise viis. Määrav on vaid asjaolu, kas faktiliselt tegeletakse majandustegevusega.

Käskkirja punktis 2.1. toodud strateegiliste arendustegevuste elluvijaks on Haridus- ja Teadusministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus Haridus- ja Noorteamet (edaspidi Harno). Harno põhimääruse järgseteks peamisteks tegevusvaldkondadeks on haridus- ja noortepoliitika rakendamine. Vaatamata sellele, et tegemist on valitsusasutusega, võib ka sellisel juhul pidada vastava isiku tegevust majandustegevuseks, kui tegevusi võib liidu õiguse mõttes kvalifitseerida majandustegevuseks. Majandustegevus on mis tahes tegevus, mis seisneb kaupade ja teenuste pakkumises turul. Antud juhul pakutakse kesksel täiendusõpet haridus- ja noortevaldkonna töötajatele ning viiakse läbi tegevusi, mis toetavad nende järelkasvu tagamist. Vastavalt komisjoni riigiabi mõiste teatise 10 punktile 28 „Riikliku haridussüsteemi raames korraldatavat ja riigi järelevalve all olevat riiklikku haridusteenust võib lugeda mittemajanduslikuks tegevuseks.“ Antud tegevuse näol tegemist haridusteenusega, mis vastavalt eelnevale on mittemajanduslik tegevus. Seega tegemist ei ole majandustegevusega toetamisega ega anta toetust ettevõtjale, sest tegemist on valitsusasutusega, kes viib ellu riiklikku haridus- ja noortepoliitikat.

Käskkirja punkti 2.2. tegevuste elluvijaks mittetatsionaarset üldharidusõpet ja kutseõpet pakuvad õppeasutused. Mittetatsionaarset üldharidusõpet ja kutseõpet pakuvad õppeasutused ei tegele majandustegevusega, sest täidavad avalikku ülesannet ning lähtuvad oma tegevuses põhikooli- ja gümnaasiumiseadusest (edaspidi PGS) ja kutseõppeasutuse seadusest. Samuti pakub erakool anda mittemajanduslikku haridusteenust, kui ta sisuliselt täidab avaliku hariduse funktsiooni riigi tingimustel ja peamiselt avaliku rahaga.

Riikliku haridussüsteemi raames korraldatavat ja riigi järelevalve all olevat riiklikku haridusteenust loetakse üldiselt mittemajanduslikuks tegevuseks. Riikliku hariduse mittemajanduslikku iseloomu ei mõjuta põhimõtteliselt asjaolu, et õpilastel või nende vanematel tuleb mõnikord tasuda õppemaksu või sisseastumismakse, mis aitavad kanda süsteemi toimimiskulusid, kuna sellised rahalised panused katavad sageli vaid murdosa teenuse tegelikest kuludest ja neid ei saa lugeda tasuks osutatud teenuse eest.

Euroopa Komisjon on 2018. a asjas SA.43700 selgelt välja öelnud, kui suurt tasu saab mittemajanduslik haridusasutus küsida ilma, et ta muutuks ettevõtjaks ja oleks allutatud riigiabi reeglitele. Üksnes sellise haridusasutuse puhul, kelle tegelikest kuludest kaetakse üle 50% kasutajate tasudega või muudest kaubanduslikest vahenditest, on tegemist ettevõtjaga, kes allub riigiabi reeglitele. Seega on suure osa toetuse saajate puhul tegemist haridusasutustega ning üksnes nende puhul, kelle kuludest üle 50% kaetakse mitte avalikest vahenditest, on tegemist ettevõtjatega. Eestis toimub täiskasvanute mittetatsionaarse õppe rahastamine valdavalt läbi riikliku finantseerimise. Seega on riikliku haridusteenuse tagamine on mittemajanduslik tegevus. Meetmest osutatav mittetatsionaarne tasemeõpe, nii üldharidus kui kutseõpe, on suunatud füüsilistele isikutele, kes riigiabi mõistes abi ei saa. Lõppsaajaks on füüsilised isikud (keskhariduseta täiskasvanud). Järelikult lõppsaaja tasemel riigiabi ei anta. Seega ettevõtja kriteerium ei ole täidetud ning antav abi ei ole riigiabi.

3. EELNÕU VASTAVUS EUROOPA LIIDU ÕIGUSEGA

Eelnõu on kooskõlas järgmiste Euroopa Liidu määrustega:

- 1) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/1060, 24. juuni 2021, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfond+, Ühtekuuluvusfondi, Õiglase Ülemineku Fondi ja Euroopa Merendus-, Kalandus- ja Vesiviljelusfondi kohta ning nende ja Varjupaiga, Rände- ja Integratsioonifondi, Sisejulgeolekufondi ning piirihalduse ja viisapoliitika rahastu suhtes kohaldatavad finantsreeglid;
- 2) Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2020/852, millega kehtestatakse kestlike investeeringute hõlbustamise raamistik ja muudetakse määrust (EL) 2019/2088.

Andmekaitsealane mõjuhindang

Haldusmenetluse käigus töötleb haldusorgan isikuandmeid oma ülesannete täitmiseks. Avalik ülesanne tekib käesoleval juhul ÜSS2021_2027 § 10 lõike 2 kohaselt rakendusasutuse juhi poolt kinnitatud toetuse andmise tingimuste käskkirja alusel. Seetõttu kohalduvad kõik asjakohased muud avalikku õigust puudutavad sätted nimetatud asutustele. Nii vastutab iga protsessis osaleja andmetöötlamise nõuete eest vastavalt isikuandmete kaitset reguleerivatele õigusaktidele (isikuandmete kaitse üldmäärus, isikuandmete kaitse seadus ja valdkondlikud eriseadused). Samuti peab olema tagatud andmete kaitse ja turvalisus. Andmeid kogub isik, kes konkreetset koolitust või teavitüsüritust korraldab. Andmeid kasutab elluviija selleks, et saata osalejatele infot ürituse toimumise kohta ning peale üritust saata materjalid ja anonüümne tagasiside. Nõustamisteenus on anonüümne, elluviija infosüsteemis säilitatakse vaid see, mis teemal nõustati. Eeltoodud tegevuste puhul järgib elluviija minimaalsuse nõuet, kogudes vaid andmeid, mis on vajalikud tegevuste eesmärgi täitmiseks, sh edasiarendamiseks või statistilistel eesmärkidel. Lisaks on tegevuste elluviijal kohustus koguda osalejate andmeid, mis on nimetatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 2021/1056 III lisas ning esitama need RÜ-le. Elluviija kogub lisaks kohustuslikele ühiste koheste väljund- ja tulemusnäitajate seireandmetele koolitus- ja nõustamistegevuse raames osalejatelt järgmisi andmeid: eesnimi, perekonnanimi, e-posti aadress, telefoni number ja emakeel. Elluviija poolt

säilitatakse osalemise tõestamiseks tegevuses osalemise kinnitust (eesnimi, perekonnanimi inimese allkiri). Virtuaalselt toimuva sündmusel osalemise tõendamise kohta esitatakse järgmised dokumendid olenevalt virtuaalkeskonna võimalustest: - kuvatõmmis/logifail osalejate nimedest juhul, kui üritusel osalejad logivad virtuaalkeskonda sisse ID-kaardi/Mobiil-ID'ga; - virtuaalkeskonnas või väljaspool virtuaalkeskonda koostatud ja osalejate poolt digiallkirjastatud osalejate registreerimisleht; - juhul kui virtuaalkeskond ei võimalda ID-kaardi/Mobiil-IDga sisse logimist ning digiallkirjade kogumine ei ole tehniliselt võimalik või mõistlik, siis esitatakse ürituse korraldamise eest vastutava isiku poolt (digi)allkirjastatud osalejate nimekiri, mis on korraldaja poolt allkirjastatud peale ürituse toimumist koos kuvatõmmisega või logifailiga osalejate nimedest, mis võimaldab seostada nimekirja konkreetse üritusega.

4. KÄSKKIRJA MÕJUD

Eelnõu on meetmete nimekirja meetme 21.4.6.1 „Õpivõimalused ja hariduse korraldus“ oleva sekkumise „Täiskasvanute tasemeõppes osalemise toetamine“ elluviimiseks.

Eelnõu panustab strateegia „Eesti 2035“ sihtidesse ja aluspõhimõtetesse, edendades horisontaalseid soolise võrdõiguslikkuse, võrdsete võimaluste, ligipääsetavuse, keskkonnahoiu ja tasakaalustatud regionaalse arengu põhimõtteid. Tegevustel on positiivne mõju eri soost, vanuses, rahvusest ja sotsiaalsest taustast inimeste võrdsete võimaluste edendamisele, samuti erivajadusega inimeste võrdsete võimaluste edendamisele. Meetme rakendamine vähendab hariduslikku ebavõrdsust, pakkudes haridustee katkestanud täiskasvanutele võimalust haridustaset tõsta. Tegevused toetavad täiskasvanud õppijate tagasipöördumist haridusse, parandavad õppimise kvaliteeti ja järjepidevust ning suurendavad hariduslikku võrdsust ja ühiskonna sidusust.

Määruse kooskõla analüüs põhiõiguste harta, puuetega inimeste konventsiooni ja 35 põhiseadusega on toodud seletuskirja lisas 1. Eelnõuga ei tekitata õiguste riivet põhiõiguste harta ja PIK põhiküsimustes.

Käskkirja rakendamise eeldavateks tuludeks saab kaudselt lugeda haridustaseme ja kvalifikatsiooni tõusust tuleneva maksutulu suurenemise, sest paranevad õppe edukalt lõpetanud täiskasvanute töö- ja karjäärivõimalused. Meetmel on positiivne mõju ka sotsiaalkulutuste vähenemisele. Uuringute põhjal on ilmnunud, et vanemate hariduslik tase mõjutab nende laste hariduslikke väljavaateid: madala haridustasemega inimesed on kõrgemas töötusriskis, kõrgem haridustase on seotud parema tervise ja üldise heaoluga, mõjutades positiivselt vähendades ühiskonna tervisekulutusi.

Suureneb täiskasvanute osalemine hariduses ja elukestvas õppes ja väheneb hariduslik ebavõrdsus madalama haridustasemega inimeste seas. Parema ligipääsu haridusele toob kaasa suurema sotsiaalse kaasatuse ja majandusliku vastupidavuse. Kujuneb süsteemne täiskasvanuhariduse tugivõrgustik, mis võimaldab kestlikku poliitika rakendamist.

Sotsiaalne mõju ja regionaalareng

Regionaalse arengu tegevuskava (RETK) määratleb olulisemad piirkondade vahelist ebavõrdsust väljendavad regionaalse arengu juurprobleemid, mis on omakorda seotud „Eesti

2035“ strateegiliste sihtide ja seiremõõdikutega. „Eestis 2035“ ühe sihina on kirjeldatud Eestis elavad arukad, terved ja tervist hoidvad inimesed, kus inimeste teadmised ja oskused viiakse kokku tööturu vajadustega ja luuakse võrdsed võimalused tööturul ning tagatakse tööturu regionaalne tasakaalustatus. Seda mõõdetakse muuhulgas täiskasvanute elukestvas õppes osalemise määra ning täiskasvanute haridustaseme kaudu, mida analüüsitakse ka regioonide lõikes.

Kogu sekkumine toetab regionaalset arengut, sest partneriteks on üle Eesti paiknevad õppeasutused ja seega saavad kasu kõigi regioonide täiskasvanud. Õppimine aitab parandada inimeste sotsiaalset olukorda ja suurendada heaolu. Madala haridustasemega õppijate õppesse toomine vähendab piirkondlikku oskuste- ja hariduslõhet ning tugevdab kohalikke arenguvõimalusi. Eestis on madala haridustasemega inimeste osakaal suurem just maalistes ja nõrgema tööturuga piirkondades ning see süvendab ebavõrdsust piirkondade vahel. Kui tagasitoomise tegevused (tasanduskursused, nõustamine, tugiteenused) jõuavad nendesse piirkondadesse ja toovad inimesed tagasi õppesse, paraneb kohaliku elanikkonna kvalifikatsioon, mis omakorda tõstab piirkonna võimekust meelitada ja hoida töökohti ning vähendab madalapalgalise ja ebakindla töö osakaalu. Madala oskustasemega täiskasvanute õppimine on otseselt seotud nende tööturvõimaluste ja sotsiaalmajandusliku toimetulekuga — ning kui oskused kasvavad, kandub see mõju ka piirkonna majandusaktiivsusse.

Teiselt poolt suureneb tegevustes osalevate täiskasvanute võimalus jõuda kesk- või kutsehariduseni, mis aitab vähendada pikaajalist töötust, kasvatab aktiivset kodanikku ja pidurdab „talendi väljavoolu“ tugevamatesse keskustesse. Rahvusvaheline näitab samuti, et madala haridustasemega täiskasvanute õppima aitamine parandab nii individuaalset konkurentsivõimet kui ka piirkondlikku sidusust ja arengupotentsiaali.

Kõik see soodustab omakorda piirkondade sotsiaalset arengut ja tasakaalu, mistõttu saab regionaalset ja sotsiaalset mõju käsitleda koos.

Võrdsed võimalused, võrdõiguslikkus ja ligipääsetavus

Õppesse tagasitoomise tegevused (tasanduskursused, nõustamine, tugi) alandavad osalemisbarjääre: aitavad ületada varasema õpikogemuse negatiivset mõju, puudulikke baasoskusi, info- ja motivatsioonipuudust, logistika- või sotsiaalseid takistusi. Nii suureneb ligipääs haridusele nende jaoks, kellel seda muidu ei oleks.

Madal haridustase on seotud kõrgema töötuse, madalama sissetuleku, kehvemate tervisenäitajate ja väiksema ühiskondliku osalusega. Õppimine aitab seda rõngi katkestada, sest oskuste kasv parandab töö- ja toimetulekuvõimalusi. Nii väheneb haavatavate rühmade mahajäämus ja suureneb nende autonoomia ning osalus. Elukestva õppe üks keskseid eesmärke on tagada, et kõigil inimestel oleks võimalus oma potentsiaali teostada sõltumata taustast või asukohast.

Täiskasvanuhariduses on soolised lõhed sageli kahepoolsed: madala haridustasemega täiskasvanute hulgas on rohkem mehi kui naisi ja samuti on mehi rohkem katkestajate seas (eriti kutse- ja üldhariduse katkestamisel). Naistel on õppes osalemise takistused hoolduskoormuse ja ajapiirangute tõttu. Nõustamine ja tugiteenused, sh paindlik õpe, aitavad vähendada osalemistakistusi, mis mõjutavad rohkem naisi. Samas tasanduskursused ja motivatsioonitegevused aitavad meestel õppesse jõuda. Oluline roll on siin õpiteede ja õpiteede nõustamise kontseptsiooni loomisel, mis peaks aitama õppesse tuua eri vanuses ja erineva

sotsiaalmajandusliku eri taustaga eri soost täiskasvanuid, samuti vähendada stereotüüpe ja soopõhiseid rolli- ja erialavaliku piiranguid.

Tegevused planeeritakse sihtrühmale sobivaimal viisil. Näiteks valitakse kommunikatsioonikanalid ja info edastamise viisid nii, et info oleks kättesaadav ka nägemis-, kuulmis- ja liikumispuudega inimestele. Samuti tagatakse võimalusel õppetöös, koolitustel, füüsilistel kohtumistel jne, et nägemis-, kuulmis- ja liikumispuudega inimestel on ligipääsetavus asukohale/ruumile. Samuti tagatakse erinevate puuetega arvestamine võimalusel virtuaalsete sündmuste puhul. Toetatavate tegevuste kaudu saab pakkuda eri võimetega inimestele võimalust hariduses osaleda ning muuta haridus erinevatele inimestele ligipääsetavamaks.

Kaasaegseid digitehnoloogilisi võimalusi kasutades saab vähendada probleeme, mis on seotud füüsilise ligipääsetavusega, aga ka ligipääsetavusega informatsioonile. Digitehnoloogilisi lahendusi kasutades ollakse ettevaatlikud, et ei tekiks uusi ligipääsetavuse probleeme näiteks nägemis- ja kuulmispuudega inimestele. Õppe pakkumisel täielikult e-õppena või virtuaalse kontaktõppena võimaldab ligipääsu neile sihtrühmadele, kellele füüsiline keskkond on takistuseks. Sellistel kohtumistel/e-õppe sessioonidel peetakse silmas ka nägemis- ja kuulmispuudega inimeste vajadusi.

Elu- ja looduskeskkond

Perioodi 2021-2027 Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide rakenduskava DNSH (Do No Significant Harm) analüüsi kohaselt ei põhjusta meede olulist kahju kliima- ja keskkonnanägemiste saavutamisele. Kuna DNSH põhimõttega arvestamisel on eesmärgiks vältida majandustegevuse olulise kahju tekkimist keskkonnale tervikuna, võimaldades seeläbi kliima- ja keskkonnanägemiste saavutamist, siis vastab sellekohane inimeste oskuste, teadmiste ja hoiakute kujundamine olulise kahju ärahoidmise põhimõttele ega vaja täiendavat analüüsi. TAT tegevuste elluviimisega kaasneb kaudne positiivne mõju keskkonnahoiu ja kliima eesmärkidele, sest neid käsitletakse õppetöös läbivalt. Nii käesoleva meetme raames kui paralleelselt teiste HTMi poolt elluviidavate tegevustega toimub nii õppijate kui pedagoogilise personali teadlikkuse suurendamine sellest, mis on keskkonnahoid kestlik areng, säästva arengu eesmärgid jne.

5. KÄSKKIRJA RAKENDAMISEGA SEOTUD TEGEVUSED, VAJALIKUD KULUD JA KÄSKKIRJA RAKENDAMISE EELDATAVAD TULUD

Käskkirja alusel rahastatavad kulud kaetakse Euroopa Sotsiaalfondist (67%) ja riigi kaasfinantseeringust (33%).

6. KÄSKKIRJA KEHTIVUS

Käskkiri hakkab kehtima üldises korras.

7. EELNÕU KOOSKÕLASTAMINE

Eelnõu esitatakse eelnõude infosüsteemi (EIS) kaudu kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile,

Sotsiaalministeeriumile, Kliimaministeeriumile, Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumile, ning arvamuse andmiseks Riigi Tugiteenuste Keskusele ning Haridus- ja Noorteametile.

Lisad:

Lisa 1: „Põhiõiguste hartaga ja puuetega inimeste õiguste konventsiooniga arvestamise kontroll-leht“;

Lisa 2: „Riskihindamise tabel“.